

כָּלְלֶה ז'

מקור חיים

בכללה זה יתברר אסור קבלת לשון-הרע אם נאמר בפני שלשה, או בפניו. וזאת אם שמע הפספור מהרבה אנשים, או שקוול יוצא בעיר, או מפסיק לפि תמו, או ממיהימן ליה כבי תרי. וכן ארבעה-עשר סעיפים:

א. אסור קבלת לשון-הרע — שנה מעוברת — כת חשוון, כו אדר, כו תמוז.

בפרוסום לפני כמה אנשים (א), אף-על-פי-כן אין להקליט מחתת זה שהדבר אמת, רק יש להשומעים לחוש לזה ולחקור את הדבר, ואם יתברר להם שהדבראמת יוכיחוהו על זה:

ב. אין שום הטר להאמין בלשון-הרע, אפילו אם המספר ספר עליו הלשון-הרע בפניו (ב), כיון שלא שמענו הזראה על זה מפני

באר מים חיים

(א) לפני כמה אנשים. עיין לעיל בכלל ב' ב"באר מים חיים" באות ב', שהבאתי שם כמהamarim מפורשים בזוה. דע, אין שום חילוק בכל אלו הרינים שכתבנו בכלל הקודם ובכלל זה לעניין קבלת לש"ר, בין שלשה"ר הוא עליו מהדברים שבין אדם למקום או מהדברים שבין אדם לחבריו:

(ב) הלשון-הרע בפניו. ולפי שהעולם נשלין בזה, הוכרחתי להרחיב הדיבור בזה, אולי יועיל קצת להוציא את המכשול הזה מבני-אדם, ונכלול גם איסור קבלת רכילות בכהאי גונא בדברינו, כדי שלא נצטרך לכפול הדברים בחלק השני:

ראיה אחת לדברינו, مما שבירנו לעיל (בכל ב'), דלשון-הרע ורכילות אסור לקבל, אפילו אם סיפר עליו באפי תלתא, אם

* אם יש בחודש חשוון רק כת יוסט, לומדים ביום כת גם את הלימוד של יום ל'.

מקור החיים

הנדון. וכל שבן אם אין מספר עתה בפניו רק אומר שהיה אומר את הדברים אלו בפניו, אסור להאמין מטעם זה. ובעונותינו הרבה העולים נכשלין בזה:
מַאֲדָ:

ואפלג אם הוא שותק עתה בשעה שאומרים עליו הדברי גנות בפניו (ג), אפלג הכי אין לך מזה שום ראייה להחלטת שהדבראמת. ואפלג

באר מים חיים

וכמובואר ב"חוון משפט" בסימן כ"ח (סעיף א) בהגה"ה א):

ומה שאמרו בנדה (סא) "למייח
מיבעי" ב, היינו: רק לשמור עצמו
מןו, ולא שייה עליו שום ספק להוציאו
מחזקתו, כמו שביררנו בכלל ו' ב"באר מים
חיים" בסעיף קטן כ"ה בסופו עיין שם:
ומה שכתבת כי בפנים הודהה על זה. הוא
הدين אם הוא רואה להנידון שמנצל
על זה, וניכר מדברי התנצלותו שהדבראמת,
גם כן מותר להאמין ככל הדברים הניכרים
המובאים לכאן. ועיין שם בסעיף י"א ו'ב:
(ג) ואפלג אם הוא שותק. ממה שמובואר
ב"אבן העוזר" (בסימן קעה סעיף ט ג),
דאפלג אם עד אחד העיד בפניה שזינתה
ושתקה, דאם הוא נאמן בעניינו ודעתו סומכת
עליו כשנים יוציא ויתן כתובתה. ואם איתא
דשתיקה כהוודהה, הלא אם היא עצמה
הודית שזינתה איתא בסימן קט"ו ס"ז
דאיבדה כתובתה עיקר ותוספת עיין שם.
ואם תרצה לחלק מעניין היזק ממון לעניינו,
ולא נשר עליו על-פי דין שום ספק פסול,
ונשאר בחזקת כשרותו כמו שהיא קודם,

שהואאמת, וכי מפני שפלוני העיז פניו
לדבר הגנות שלו בפניו נחליט לבנו שהדבר
אמת:

וכדי שלא יטע היצר, שמחפש בזה אחר
צדדי היתר, ובונה אותו על קו תומו
وابני בוهو, לומר היאך לא נאמין להמספר
בלשון-הרע או ברכילות, וכי אם היה שקר,
היאך היה מעיז פניו לספר עליו בפניו דבר
גנאי, שלא היה ולא נברא, כי שמעתי מכמה
אנשים היתר בעונותינו הרבה על-ידי זה:
על זה אשיבך, כי לא כן דעת תורתינו
הקדושה, וכי מפני שיש לנו סברא על זה
ליפותו ולהחזיקו בחזקת נאמן בדיבורו,
ኖציא על-ידי זה להשני מחזקתו. והלא
אפילו אצל דבר שהועד לפני בית דין שיש
לו כח גדול, לא נזכרה סברא זו כלל
שיוחלת הדבר בכית דין בדברי העדר מפני
שהעד עליו בפניו, ובממון אין צורך רק
שבועה, ואם העדר שר דברי גנות על
חבריו, ורוצה לעשותו בזה רשע ופסול, לא
מהני עדותו כלל להוציא להשני מחזקתו,
ולא נשאר עליו על-פי דין שום ספק פסול,
ונשאר בחזקת כשרותו כמו שהיא קודם,

או צ ר ה חיים

א) ועד אי לא עיד אלא בדבר ממון שחייב אחד לירidi שבואה, או בדבר איסור ואפשרי מאיסורה [ולהפריש
חאיסור], אבל אם כבר נעשה האיסור לא עיד, דאיינו אלא כmozia שם רע על חבריו.

ב) אמר רבא האילשנא בישא אף על פי דלקבולי לא מביע מיחש ליה מבוי, נאמר הרבה זה הלשון הרע אף על
פי שלקבלו אין צורך. לחוש לו צורך.

ג) הובא לעיל כלל ואות צד.

ד) אין עדים שזינתה אלא שהיא אומרת שזינתה, אין חושין לדבר זה לאוסרה, דשמע עיניה נתנה באחר,
אבל איבדה כתובתה עיקר ותוספת.

מקור חיים

אם טבעו פָמִיד שֶׁלֹא לְשַׁתְקָה כְּשָׂאוּמִרים לוֹ דָבָר שֶׁלֹא בָּרְצָנוּ וּבָזָז הַפָּעָם הוּא שׁוֹתָק, כי אַוְלֵי נִתְגַּבֵּר עֲתָה עַל טָבֻעַ וְגַם בְּדִיעָתוֹ שֶׁלֹא לְעָנּוֹת עַל רַיב, או מִפְנֵי שְׁרָאָה שְׁבּוֹדָאי יַאֲמִינוּ יוֹתֵר לְדִבְרֵי הַמִּסְפֵּר מַלְדִבְרֵיו, כְּמִנְהָגָה הַרְעָשָׁל

בא ר מים חיים

לשток בעניין זה, אבל בעניינו, דהיינו: לשונ-הרע ורכילות, בודאי אין מהשתיקה שום ראה. וראה לזה, مما שבואר ב"אבן העוז" (בסימן ב סעיף ד בהגה"ה) זו,adam קרו ליה "מִזְרָע" ושתייק, אין מהשתיקה שום ראה להחשוש עליו מחמת זה. ואפִילוּ לדעת המחבר דמחמיר עליו, היינו: לחשש בעלמא כדקאמר חוששין לו ולמשפחתו, ובעניינו גם אנו מודים שצורך לחוש ולשמור את עצמנו בכל גונא, כדקאמר בנדה (סא). "הָאֵלִישָׁנָא בַּישָׁא וּכְרֵי לְמִיחּוֹשׁ מִבְּעֵי", אבל לא להחליט על-ידי השתיקה שבודאיאמת הוא: ובאמת בעניינו שיק כל הסברות הנזוכרות שם בהגה"ה ח,دلכל הדיעות דשם, השומע חרטטו בשאר דברים בלבד משפחה ושוטק סימן והוא שהוא מיוחס עיין שם, וגם הכא רק לשעת מריבה דמייא, ולכון אפִילוּ אםطبع האיש הזה שלא לשtok בשאר דברים ועתה שתק, אף-על-פי-כן אין ראה שהוא אמרת וכמו שכתחתי בפנים הטעם. וכן מוכחה מהיש אומרים השני שבגה"ה הנ"ל, (דשם הלא אם קרו ליה "מִזְרָע" צווח ו"חַלְלָה" שוטק, ואפִילוּ וכיון דלענין מריבה דמייא כשר), ומסוף

לענינו, והראיהadam הוא מאמינו כבי תרי חייב להוציאה, ובכחאי גונא אמרינן גם כן בפסחים (קיג): לעניין לשונ-הרע "אי מהימן כי תרי לימה ליה" כו' עיין שם זו. אלא מא אין צורך ראה ברורה לעניין לאסור אשתו עליו, ואפִילוּ הכי פסק ב"שולחן ערוק" הנ"ל, adam אין דעתו סומכת עליו כשנים, היא מותרת לו:

ועתה נחזי אנן, הלא אם שקר העיד העד, אין עוללה גדולה מזו בעולם, שהעד עדות שקר והוציא עליה שם רע שאין לו מחלוקת, וגם הוא רוצה לאוסרה על בעלה בחינם, וגם העיז פניו לומר זה בפניה, וביתר שהוא שתקה ולא השיבה כלום, ואף-על-פי-כן לא ניקח מזה ראה שהוא אמרת, وكل וחומר בנידון דין, שהוא מספר עליו לשונ-הרע או רכילות בעלמא שלא בכית-דין, שלא נחליט לבנו לומר שהדבר אמרת, מפני שאמר עליו ושתק:

ואפִילוּ לדעת מהרש"ל דפליג על ה"שולחן ערוק" מבואר שם בבית שמואל (סעיף קטן ח) זו, וסבירא ליה שהאשה אסורה מחמת השתיקה. היינו: דוקא שם אית ליה שתיקה כהוראה, והטעם דלא היה לה

או צ ר ה צ י י מ

- (ח) מהו לימרא לרבו למשנא ליה, אמר ליה אי מהימן ליה לרבו כבי תרי לימה ליה ואי לא לימה ליה.
[מהו לומר לרבו לשנותו, אמר לו אם נאמן לרבו כמו שניים יאמר לו ואם לאו לא יאמר לו].
- (ו) דיבור המתחל והיא שותקת. ולדעת מהרש"ל כשהיא שותקת אפִילוּ אינו נאמן בעניו כשנים חייב להוציאה, כיון דהיא שותקת.
- (ז) זה לשון הש"ע: כל שקורין לו מזרע ושוטק וכורו חוששין לו ולמשפחתו ואין גושאין מהם אלא אם כן בודקין כמו שנחbare. הג"ה, ויש אומרים דוקא משפחה שנתערכ בה אחד מלו הפסולים, אבל adam אחר שקורין לו כך ושוטק אין בכך כלום.
- (ח) יש אומרים עוד דכל זה דוקא בדורות הראשונים, שהיו בית דין נזקין למי שחרף חבירו ומענישים אותו כראוי, لكن הוא שתיקה כהוראה. אבל עכשו השותק על המריבה הרי זה משוכח, אלא אם כן קורין לו כך שלא בשעת מריבה וכו'. והשומע חרטטו בשאר דברים ושוטק סימן הוא מיוחס.

מקור חיים

העולם שמספקם אצליהם שאם רק יספר את הדברים בפנוי, אפילו אם השכנעה יכחשנו מאה פעמים, לא יאמינו לו שוב, ולבך הסכים אז בנסיבות שטוב יותר לשתק על זה ולהיות מהגעלבים, על כן אסור לקח ראייה מזה להחלטת שהדבראמת:

באר מים חיים

וכו). אין הכוונה دائית הוה אמר ליה באנפיה הוה שמואל מחייב שהוא אמת והשתא לא, אלא הכוונה דמה שלא השיב תשובה זו בפני חייא בר רב, ואדרבה קיבל עליו שלא לצערו עוד, נראה לכואורה שאין הדבר אמת, כמו שכותב רביינו יונה ב"שער תשובת" (במאמר רכח) י"ז עיין שם:

הנה בכל דברינו הארכנו, אפילו אם המרגל איננו "רשע" לפי סיפוריו, כגון: שספר לו בענייני רכילות, שפלוני רוצה להזיקו ושישמור עצמו ממנו, וכיוצא בזה בענייני לשון-הרע, גם כן אסור להאמין בהחלטה, וככהי ד"א"ן העזר" (בסיימון קעה ס"ט) י"ג דאיתן שנווכל לומר דהעד לא כיוזן רק כדי שיפורש בעלה ממנה מפני זנותה ולא לשם לשון-הרע, אף שהאשה שותקת, אפילו הכי אין צרך בעלה לפירוש ממנה). וכל שכן, אם הוא דבריו לשון-הרע ורכילות, אסור בין

הגהה. וכבר אמרו חז"ל בחולין (פט) "על מי העולם קיים? על מי שבולם פיו בשעת מריבה":

וביתר נוכל לראות שאפילו במה שפסקו חז"ל (גיטין פט): "האשה שאמרה לבולה גירשתי נאמנת, חזקה אין אשה מעיזה פניה בפנוי בעליה". ראה כמה פרטיהם יש בה ב"אבן העזר" (סימן יז סעיף ב) דודוקא שלא הייתה קטטה ביניהם מתחילה, ועוד פרטים, ואחרי כל זה כתוב בהגהה "זה האידנא דנפיישא חוץפא אינה נאמנת אלא להחמיר" עיין שם ט:

והא דאיתא בערכין (טו): "דרב הונא וחיא בר רב הו יתבי קמיה דשמואל, אמר ליה חייא בר רב לשמואל, חזוי מר מאי קעביד לי רב הונא, קיבל עליו דתו לא מצער ליה, בתר דנק אמד ליה הכי והכי קעביד, אמר ליה Mai טעמא לא אמרת ליה באנפיה"

אוצר הרים

ט) האשה שאמרה לבולה בפנוי גירשתי נאמנת, חזקה אין אשה מעיזה פניה בעלה. הגה ויש אומרים וכו', עוד דבזמן הזה דנפייש חוץפא ופריצותא אינה נאמנת אלא לחומרה דאיתרעה חזקה דانيا מעיזה. נודע דברי הזוהר שהתרבתה החזופה והפריצות אינה נאמנת אלא לחומרה. שהורע חזקה אינה מעיזה.

ג) הנה הקדמוני (באות רכ"א) כי מותר לספר בגנות החוטא על חמס אשר בכפיו אם נודע הרבר כי לא עובד דרכו וכו'. ואמנם המיטיבים דרכם דבר ידכשו בראשונה את החוטא אולי יכולו הועיל בדרך חזחה להשיבו מדרך הרעה, ואםinan ימאן או יודיעו לרבים את דרכיו ומעליהם. ועתה כאשר יחשפש אדם על מעשה חבירו על דבר אשר הזיד על רעהו, ויספר מעשאו לבני אדם, ויגלה חוכת החוטא, ויגנה מעשאו מטענות רבות, הנה יחשד המספר בזה ויתן אותו כמספר לשון הרע. ויאמרו אמר, כי גם אם אמרת היה הדבר היה ראוי לגלות אונן החוטא למוסר תחילת, ועל דבר אשר לא קדם לו תוכחות יחשדרנו שומעו לאמור, כי לא היה אומר כל אלה בפני חבירו וכי הוא מחניך לו וכו' וננהנה לדבר באשחת העם אשר בהעותם ישmach, ובקלונם ייכד שלא בפניהם, ודומה לבעל לשון הרע וכו' דבק מן האבק. ועוד יאמרו בני אדם אין הדברים כנים ומלאו הוא בודדים ואם לא אפוא מדרוע לא גילה על עוננו בפנוי ראשונה והעלים ממנה, על כן אמרו רבותינו כל דבר אשר יאמר בפניהם עליון אין בו דרך לשון הרע, רצונם לומר כי אם הקדמים לחבירו תוכחת מגולה על מעשיו ולא הקשיב על דבריו אחריו אין יכול להודיע לבני אדם אשחת האיש ורועל מוסרו ולא יחשד כי יחפץ לחתם דופין בחבירו.

* הובא לעיל כלל ואות צד.